

Koronawirus a prowadzenie działalności gospodarczej – uwaga na zakazy [część 1]

Czasowe ograniczenia zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej – co na to prawo karne?

W związku z zaistniałą sytuacją wynikającą z wybuchu pandemii koronawirusa FOR przedstawia opisy czynów zabronionych, za popełnienie których sankcje grożą również przedsiębiorcom, jeżeli złamią wprowadzone przez rząd zakazy lub środki ostrożności. Mamy nadzieję, że nasze omówienia przepisów i podane przykłady pomogą zrozumieć niektóre zdarzenia, których możemy być świadkami, jak również reakcje organów ścigania i przyjmowane kwalifikacje prawne.

Ponieważ już sama sytuacja pandemiczna, w jakiej wszyscy się znaleźliśmy, generuje ogromne koszty po stronie przedsiębiorców i wiąże się z dodatkowymi obowiązkami, których powinni być świadomi, warto wiedzieć, co może grozić dodatkowo w razie nieprzestrzegania przepisów. To nie tylko ryzyko bezpośrednich kar finansowych. Za niektóre czyny grozi też kara pozbawienia wolności.

Zbrodnia, występki, wykroczenie

Analizując ewentualną odpowiedzialność karną, należy w pierwszej kolejności zrozumieć różnicę pomiędzy przestępstwem a wykroczeniem, zbrodnią a występkiem.

Wykroczenie to czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 500 zł lub nagany.

Przestępstwo to czyn zabroniony obowiązującą ustawą, którego społeczna szkodliwość jest wyższa niż znikoma. Przestępstwo może być zbrodnią lub występkiem.

Zbrodnia to czyn zabroniony, zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

Występek to czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5.000,00 zł, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Kodeks karny

Przykład nr 1: Przedsiębiorca prowadzi klubokawiarnię pomimo trwającej pandemii koronawirusa i wprowadzonych czasowych ograniczeń tego rodzaju działalności gospodarczej. Bawi się w nim wieczorami wiele osób. W ten sposób sprowadza niebezpieczeństwo dla życia i

zdrowia wielu osób, zapewniając sprzyjające warunki dla rozprzestrzeniania się wirusa wywołującego chorobę zakaźną.

- **Art. 165 § 1 pkt. 1 Kodeksu karnego**

§ 1. Kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach:

- 1) **powodując zagrożenie epidemiologiczne lub szerzenie się choroby zakaźnej albo zarazy zwierzęcej lub roślinnej;**

(...)

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca **podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.**

Przestępstwo opisane w art. 165 § 1 pkt. 1 to tzw. przestępstwo powszechne – może je więc popełnić każdy obywatel. Przepis penalizuje zachowania, które zagrażają nie tylko zdrowiu i życiu konkretnych osób, lecz także bezpieczeństwu publicznemu. Jest to ważne z punktu widzenia grożących sprawcom sankcji – mówimy tu o możliwości zastosowania **kary pozbawienia wolności**.

Przez zawarcie w przepisie określenia „zagrożenia epidemiologicznego” ustawodawca nie zakłada, że działalność sprawcy musi doprowadzić do wybuchu epidemii. Wystarczy spowodowanie samego zagrożenia takim skutkiem. *Nie chodzi więc o nieuchronność zdarzenia, którego niebezpieczeństwo sprawca miał sprowadzić, ale o zniweczenie skuteczności środków ochrony przed takim niebezpieczeństwem*¹. Za takie środki ochrony w obecnej sytuacji uznajemy m.in. czasowe ograniczenia działalności gospodarczej, które wyszczególniono w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej stanu zagrożenia epidemicznego². Mają one na celu zapobiec zbieraniu się wielu osób w jednym miejscu w tym samym czasie, co służy ograniczeniu kontaktów międzyludzkich – a w efekcie potencjalnemu spowolnieniu rozprzestrzeniania się wirusa COVID-19.

Wielu – czyli ilu?

Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2017 r., (sygn. akt III KK 196/16) „nie ma racjonalnego powodu, dla którego określenie ‘wiele osób’ (...) należy postrzegać ‘sztywno’ jako większą ilość osób niż ‘kilka’. Wynika z tego zatem, że ‘wiele’ – w odniesieniu do osób – nie musi oznaczać co najmniej ich 10. (...) Znamię wielości osób (...) jest pojęciem ocennym i winno być postrzegane w kontekście okoliczności konkretnego zdarzenia stanowiącego przedmiot zarzutu”.

¹ Stefański Ryszard A.. Art. 165. W: Kodeks karny. Komentarz, wyd. V. Wolters Kluwer, 2016.

² Pełny tekst rozporządzenia:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000433/O/D20200433.pdf>

Jednakże orientacyjnie, jak utrwałała większość orzecznictwa, „wiele osób” oznacza nadal **co najmniej 10 lub więcej jednostek** (wyrok SA w Szczecinie z dn. 5.07.2018, *sygn. akt II AKa 104/18*; Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dn. 9.05.2018 r., *sygn. akt III K 206/17*; Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dn.13.06.2017 r., *sygn. akt II AKa 129/17*).

W niektórych przypadkach „wiele osób” oznacza również liczbę równą **co najmniej 6 jednostkom** (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dn. 18.10.2001 r., *sygn. akt II AKa 372/01*; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dn. 18.03.2008 r., *sygn. akt II AKa 56/08*; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dn. 10.10.2012 r., *sygn. akt II AKa 230/12*).

Sprowadzenie zagrożenia epidemiologicznego lub szerzenia się choroby zakaźnej

Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego, przez epidemię rozumie się wystąpienie równocześnie lub w krótkich odstępach czasu dużej liczby zachorowań na określoną chorobę (najczęściej zakaźną) wśród ludności danego terenu (wyrok SN z 18 maja 1973 r., *sygn. akt III KR 70/72*). Nie ma raczej wątpliwości, iż (szczególnie po ogłoszeniu stanu pandemii przez Światową Organizację Zdrowia³) mamy obecnie do czynienia z tego rodzaju zjawiskiem. Wydaje się więc, iż zachowanie przedsiębiorcy opisanego w przykładzie wypełnia znamiona sprowadzenia zagrożenia epidemiologicznego na konkretną społeczność i szerzenia się choroby zakaźnej, jaką jest COVID-19. Co ważne, do skazania z art. 165 § 1 pkt. 1 nie jest konieczne faktyczne zachorowanie któregokolwiek z uczestników organizowanej imprezy. Penalizowane jest samo spowodowanie rzeczywistego zagrożenia (wyrok Sądu Najwyższego z dn. 20 maja 1998 r., *sygn. akt II KKN 37/98*).

Co oprócz kary więzienia?

Sąd, orzekając wymiar kary, zawsze bierze pod uwagę granice ustanowione przez przepisy, kwestię proporcjonalnego doboru środka karnego, tak, by nie przekraczał stopnia winy sprawcy, uwzględnia stopień społecznej szkodliwości czynu. Wymiar kary musi również z założenia wypełniać cele zapobiegawcze i wychowawcze w stosunku do skazanego, ale również ma kształtować świadomość prawną społeczeństwa (art. 53 k.k.).

Przykładowo, sąd ma więc możliwość zastosowania również art. 41 § 2, a więc **zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem**. Zgodnie z orzecznictwem stosowanie zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej musi zawierać doprecyzowanie, o jaką konkretną działalność gospodarczą chodzi w danym wypadku i jakiej konkretnie działalności zakazuje rozstrzygnięcie skazujące oskarżonego. *Tylko takiej działalności gospodarczej można zakazać, w związku z której prowadzeniem popełniono przestępstwo, i tylko wtedy, gdy dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem* (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dn. 19.09.2014, *sygn. akt II AKa 113/14*).

³ Tekst wystąpienia Dyrektora Generalnego Światowej Organizacji Zdrowia w przedmiocie ogłoszenia pandemii z 11 marca 2020 r.: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

Potencjalnie dalsze prowadzenie klubokawiarni przez opisanego przedsiębiorcę może prowadzić do naruszenia istotnych dóbr chronionych prawem – takich jak zdrowie i życie ludzkie oraz bezpieczeństwo publiczne. Sąd każdorazowo ocenia sprawę indywidualnie, musi jednak mieć również na względzie kwestię skuteczności kary. Przedsiębiorca, wiedząc dobrze o istniejącym zakazie ustanowionym w związku z zagrożeniem epidemicznym, podjął jednak decyzję o kontynuacji prowadzenia klubokawiarni.

Ponadto, możemy również mówić o zastosowaniu art. 45 k.k., z którego wynika możliwość orzeczenia **przepadku korzyści majątkowej** osiągniętej z popełnienia przestępstwa.

Opracowała Eliza Rutynowska, prawniczka FOR